

DOMOVINA

Ogiasi:

Na 1 mm x 60 inseratnega stolpca mali 80 vinarjev, uradni 1-20 K, poslane, posmrtnice in reklame 2 K. Večkratne objave popust.

Izhaja vsak petek.

Upravništvo „Domovine“ v Ljubljani, Sodna ulica 6. Uredništvo „Domovine“, Miklošičeva a. 16, Tel. 72.

Naročnina:

Mesečno 3 K, četrletno 9 K, polletno 18 K, celoletno 36 K.

Volitve na Primorskem.

Na binkoštno nedeljo so bile volitve v italijanski državni zbor in tako je tudi nad 600.000 po Italiji zasuženih Jugoslovancev na Notranjskem in Primorskem prvič volilo poslance, ki jih bodo zastopali v italijanskem državnem zboru v Rimu.

Cela Jugoslavija je pričakovala z največjo napetostjo izida teh volitev, ki naj pokažejo vso narodno zavednost in odpornost naših zasuženih bratov. V težke prilike so prišli naši Notranjci in Primorci, njim vojna ni prinesla svobode, temveč so samo zamenjali gospodarja in prišli v novo suženjstvo, ki je hujše od prejšnjega.

To suženjstvo ne bo večno, pravica bo zmagala prej ali slej in tudi našo lepo Notranjsko in Primorje bo obisalo solnce svobode. Na tem moramo delati vsi Jugoslovani, svobodni in zasužnjeni, ker samo ako bomo svobodni Jugoslovani ustvarili močno državo in ako ostanemo zasužnjeni bratje zvesti svojemu narodu, se bodo ustvarile razmere, ki bodo omogočile osvoboditev naše Notranjske in Primorja.

Volitve v italijanski državni zbor so bile prva prilika, v kateri so naši zasužnjeni bratje mogli pokazati svojo narodno zavednost in zvestobo in zato je cela Jugoslavija tako nestrpnost pričakovala vesti o volilnem izidu.

Te vesti so prišle in iz njih vidimo, da so naši Notranjci in Primorci ostali taki, kakršni so vedno bili: najzavednejši del našega naroda, na katerega smo bili vedno ponosni in bomo enako ponosni tudi v bodoče.

Italijani so se zelo bali volitev na našem zasuženem ozemlju. Oni so vedno govorili, da je to ozemlje njihovo — italijansko, volitve pa lahko ovržejo to njihovo trditev in dokažejo, da ljudstvo na tem ozemlju ni italijansko. Zato so se Italijani posluževali že pri sestavljanju volilnih imenikov najraznovrstnejših sleparij, samo da so zmanjšali število jugoslovanskih volilcev in da vtihotapijo v imenike čim več Italijanov. Na tisoče jugoslovanskih zavednih mož je prišlo na ta način ob volilno pravico, dobilo jo je pa mnogo Italijanov, ki je po pravici ne bi smeli imeti.

Navzlic vsemu temu so se naši zasužnjeni bratje dobro pripravili na volitve. Pod jugoslovanskim imenom in brez vsakega strankarstva so šli v volilni boj in ko bi se volitve vršile pošteno in pravično, bi bile one pravi plebiscit zasuženega ozemlja za Jugoslavijo in proti Italiji.

To so hoteli Italijani na vsak način preprečiti. V to svrhu so volilni komisarji nalašč vršili svoje delo prav počasno, da so morali volilci po cel dan stati na volišču in čakati, da pridejo na vrsto. Ker so se volitve ob določeni uri zaključile, je bilo tisočem jugoslovanskih volilcev odvzeta možnost oddati svoje glasove, ampak tega Italijani vendar niso dosegli, da bi naše volilce ustrašili in da bi radi počnosti volilnih komisij odšli domov, temveč so vstrajali vsi do konca.

Tako zavednega in ponosnega ljudstva se ne more ukrotiti s takimi metodami in nato so se podali Italijani na pot navadnega nasilja. V Trstu in Istri so fašisti oboroženi z revolverji in bombami in ojačeni z italijanskimi orožniki stražili hiše naših ljudi in jih

niso pustili na volišče in tako je v velikih občinah, ki so imele več stotin volilcev, prišlo glasovati samo kakih deset volilcev.

Italijani so pokazali pri tej priliki na posebno očiten način, da niso sposobni vladati nad drugim narodom, ker z nasiljem se ne da dolgo vladati, to nas uči zgodovina bivše avstro-ogrske monarhije, v kateri so vladali s silo Nemci in Madžarji nad Slovani in danes so ti Slovani svobodni narodi, Nemci in Madžarji so pa potisnjeni v svoje naravne meje.

Notranjski in primorski Jugoslovani so izvojevali pri volitvah navzlic vsem italijanskim sleparijam in nasilnostim s svojo zavednostjo in odločnostjo lepo zmago, ki so lahko ponosni na njo. Ponosni smo pa na to zmago naših zasuženih bratov tudi mi, svobodni Jugoslovani, ki se iz te zmagane enako marsikaj naučimo. Predvsem je ta zavednost in ponos naših zasuženih bratov glasen opomin svobodni Jugoslaviji, da se z resnim delom uredi in okrepi, da bo močna opora zasuženim bratom. Kadar bo svobodna Jugoslavija urejena na znotraj in krepka na zunaj, bo lahko pritisnila na Italijo, da da našim zasuženim bratom vse pravice in da preneha z nasilji med njimi, dokler je še lastnica naše Notranjske in Primorja. Končni cilj svobodne Jugoslavije pa mora biti: osvoboditev vseh še zasuženih Jugoslovancev in močna Jugoslavija bo ta svoj cilj tudi dosegla.

V naši ustavotvorni skupščini je nova ustava v načelu sprejeta z veliko večino. To bo najlepša tolažba našim zasuženim bratom, ki si želijo močne Jugoslavije, kakor tudi nas tolaži njihova prva volilna borba v Italiji, ki so jo tako zmagovito končali.

Naša vlada za Koroško.

Ministrski predsednik g. Nikolaj Pašić je podal v ustavotvorni skupščini zelo važno izjavo v zadevi Koroške. Poslanec Jovan Jovanović, predsednik naše delegacije v plebiscitni komisiji Koroški je namreč postavil nanj interpelacijo v zadevi Koroške in ministrski predsednik je odgovoril sledeče:

Naša razmejitev z Avstrijo na Koroškem je težavna. Spočetka smo mislili, da se bo z glasovanjem odločila usoda celovške kotline, ki tvori gospodarsko in zemljepisno celino. Po naši zahtevi se je kotlina razdelila v dve plebiscitni coni. Mislili smo, da bo plebiscit izpadel v korist naše države. Kako je prišlo do tega, da smo podlegli, ni povsem jasno. Priznati smo morali, da je plebiscit bil v glavnem formalno pravilno izvršen.

Navzlic v celoti neugodnemu izidu pa je odločna večina ozemlja južno od Drave se izrekla za našo kraljevino. Po tem stvarnem stanju je ministrstvo, videč, da se uporablja v Gorenji Šleziji načelo, da se prizna Poljakom ozemlje s poljsko večino, ostalo pa Nemcem, zahtevalo, da se isto pravilo uporabi za našo Koroško.

Veleposlaniška konferenca o tem vprašanju se ni odločila. Mi pravimo,

da so občine na ozemlju južno od Drave vsekakor naše in se morajo pridružiti naši državi; kjer pa je večina nemška, naj se ozemlje prizna Nemcem.

Dne 25. marca smo poslali veleposlaniški konferenci noto sledeče vsebine: Pri plebiscitu na Koroškem dne 10. oktobra 1920. je glasovalo 15.278 glasov za Jugoslavijo, 22.025 pa za Avstrijo. Glasovi za kraljevino SHS se delijo tako, da je v delu cone A na desnem bregu Drave 10.405 glasov za Jugoslavijo, na levem bregu pa 4873. Za Avstrijo je bilo na desnem bregu Drave oddanih 10.093, na levem pa 11.932. Iz tega je razvidno, da je na desnem bregu Drave v pasu A glasovala večina za kraljevino SHS. Nota navaja nato določbe st. germain-ske pogodbe, katerih zmisel govori v prilog naši zahtevi, da se ozemlje desno od Drave, ki tvori z našo državo nacionalno, geografično in gospodarsko enoto, pridruži Jugoslaviji.

Na podlagi vsega tega je kraljeva vlada zaprosila veleposlaniško konferenco za rešitev v tem zmislu, da se ob priliki razmejitve med kraljevino SHS in Avstrijo določi kot meja reka Drava, tako da bi desno obrežje pripadlo nam.

To prošnjo smo predložili konferenci, ki o nji še ni razpravljala. Ne vem, kako bo to vprašanje rešeno, vendar mislim, da nam bo priznana ozemlje, ki se je po večini izreklo za našo kraljevino. Ne vemo, ali se bo priključila Avstrija Nemčiji, toda v interesu miru zahtevamo močnejšo mejo med nami in Avstrijo. Nemška in avstrijska politika je stremela za tem, da oslabi slovenski živelj povsod in si sezida most do Adrije. Vsled tega se je vršila sistematična nemška kolonizacija, ker so bili Nemci gospodarsko močnejši, se je mnogo naših bratov na Koroškem odreklo svojemu narodu in se potujčilo.

Ta izjava ministrskega predsednika je izzvala v celi zbornici burno odobravanje. Kakor se vidi iz te izjave, Koroška za nas še ni izgubljena in upati je, da se ta dežela južno od Drave kmalu združi z našo državo.

Radičev neuspeh.

Znani hrvatski politični pustolovec Radič je doživel s svojo izdajalsko politiko velik neuspeh. Ta človek je nevaren zato, ker je nepošten, ima pa take govorniške sposobnosti, da mu ljudje verujejo tudi takrat, kadar najpredrzejše laže.

Radič je silno slavohlepen in na vsak način bi rad prišel na površje. Tega pa ni mogel doseči v nobeni stranki, ker so ga povsod kmalu spoznali kot človeka, ki rad veliko govori, menja pa svoje mnenje vsak dan, ali pa celo po večkrat na dan. Včasih je bil Radič velik Slovan, kar ga pa ni motilo, da je v vojnem času v pesmih poveljčeval avstrijskega cesarja. Bil je vnet zagovornik narodnega edinstva Slovencev, Hrvatov in Srbov, danes je pa največji sovražnik tega edinstva.

Jugoslavija ni po njegovem okusu, ker on dobro ve, da v naši drža-

vi človek njegovih lastnosti in preteklosti ne pride nikdar na površje. Zato bi hotel Radič posebno hrvatsko republiko, ker neuki hrvatski kmetje verujejo njegovim lažem in z njihovo pomočjo bi Radič rad zavladal vsaj na Hrvatskem, ko je že v Jugoslaviji izgubljen.

Ta Radič je največji zapeljivec ljudstva, ki naravnost nesramno izkorišča povojno razpoloženje ljudstva za svoje sebične namene. Vojna je ustanovila v celi Evropi nad vse žalostne razmere in treba bo več let, predno se te razmere zboljšajo. Kakor povsod, tako je tudi ljudstvo na Hrvatskem s temi razmerami nezadovoljno. Razlika je samo v tem, da ljudstvo v drugih deželah uvideva, da je vojna rodila težke razmere in se trudi, da s pridnim delom razmere zboljša. Hrvatski kmet je pa še zelo zaostal, on je nepoučen in posluša najrajše onega, ki mu obeta hitro spremembo razmer, pri čemur se njemu ne bo treba nič truditi.

Tak človek se je našel v Radiću, ki je govoril kmetom, da bo vse dobro kar čez noč, samo ako bo Hrvatska samostojna republika, v kateri se ne bodo plačevali davki, kjer ne bo vojaštva, kjer bo popolna svoboda, v kateri bo vsakdo delal kar bo hotel.

Take pridige so neukim hrvatskim kmetom, ki ne vedo, kako je drugod po svetu, ugajale, in vse je vrelo za Radičem kot za kakim prekokom ali novim odrešenikom in pri volitvah v ustavotvorno skupščino je bilo izvoljenih na Hrvatskem čez štirideset Radičevih pristašev.

Radič je s tem prišel v veliko zadrego. Vedel je dobro, da se mu bodo v ustavotvorni skupščini vsi samo smejali, ako bo tako neumno govoril, kot je govoril na kmetiskih shodih in ker so njegovi pristaši pričakovali od njega, da jim resnično napravi nebesa še na tem svetu, je sklenil vleči hrvatske kmete še dalje za nos na ta način, da s svojimi poslanskimi tovariši ni hotel oditi v Beograd, temveč je ostal lepo doma in ljudstvo — dalje farbal s svojo samostojno hrvatsko republiko, kjer ne bo ne šol, ne uradov, ne vojakov in tudi ne davkov.

To Radičevo farbanje hrvatskih kmetov je trajalo do današnjih dni in bi trajalo še dalje, ko bi hrvatski kmetje ne postali — nestrpni. Ti ubogi zapeljani kmetje so postali ko nečno siti besed in zahtevali so dejanj. Teh jim pa Radič ni mogel dati, ker države brez šol, uradov, vojaštva in davkov nihče na svetu ne more ustanoviti. Ampak zapeljani kmetje so silili vanj, da nekaj ukrene in Radič je sklical za binkoštni ponedeljek v Zagrebu velik shod svojih pristašev, na katerem je hotel proglasiti svojo »ustavo« na Hrvatskem.

Radič je pokvarjen človek, ampak neumen ni in on je dobro vedel, da bo njegov shod prepovedan, ker

nobena država na svetu ne bi dovolila takih shodov. Vlada je shod res prepovedala, ampak Radić je kmetom svetoval, da pridejo vseeno v Zagreb skrivaj(1), ker je želel imeti nered in nemire.

To je bilo pa tudi za sicer neukega hrvatskega kmeta preveč. V Zagrebu je bilo ojačeno vojaštvo in orožništvo, ki bi v kali zadušilo vsak revolucijonarni poiskus in hrvatski kmetje so bili toliko pametni in pravični, da se niso hoteli postaviti pred puške in bajonete in — niso prišli v Zagreb, na biukoštni pondeljek je bil v Zagrebu popoln mir in vojaštvo — hvala bogu — ni imelo nobenega povoda za nastop.

Kako se bodo sedaj stvari dalje razvijale? Država se ne bo dala razbiti od takega zločinca, kot je Radić, to je gotovo. Država je tudi dovolj močna, da uduši v kali vsak poskus nevednih, zapeljanih ljudi, rušiti jo in to bi bila tudi njena sveta dolžnost, ker ona mora čuvati ljudstvo pred nesrečo, v katero bi ga hoteli zapeljati brezvestni agitatorji. Ali bodo kmetje tudi sedaj še sledili svojemu brezvestnemu zapeljivcu, ko je vendar jasno, da ta zapeljivec samo veliko govori in še več obljublja, stori pa nič, ker svojih obljub niti izpolniti ne more?

Upajmo, da sreča zapeljanega hrvatskega kmeta pamet, da obrne hrbet slavohlepnemu zapeljivcu in se posveti zopet delu, ker samo v delu in redu je rešitev vseh nas. Radić je navadne hrvatske kmete dolgo vlekel za nos in upati je da odpre binkoštni neuspeh oči tudi zadnjemu zapeljancu.

Nova pota Rusije.

Boljševiki so dovedli Rusijo na rob propada, kar sedaj oni sami začnajo uvidevati in zato so začeli iskati nova pota, ker so se dosedanja izkazala za zgrešena.

Slabe in težke čase preživlja Rusija, odkar tam vladajo boljševiki (komunisti), ki so hoteli odstraniti vsako zasebno premoženje in napraviti vse ljudi enake. Prve čase je še šlo. Premožnim ljudem so vse odvzeli in jih po vrhu večinoma tudi pobili in delavci so imeli vsega dovolj: oblek, obuval, hrane, dragocelih nakitij, denarja — sploh vsega, česar so si želeli. Takrat so bili delavci v resnici na konju in veselje je zavladalo po širni Rusiji med delav-

ci, jok in obup pa med vsemi onimi, ki so poprej kaj imeli in jim je bilo vse odvzeto in tudi svojih življenj niso bili varni.

Tako je to trajalo nekaj časa, dokler niso bile porabljene vse zaloge iz prejšnjih časov. Ko teh zalog ni več bilo, je pa zavladala v težko prizkušeni državi splošna revščina, ljudje so postali v resnici popolnoma enaki, ker so prišli vsi v popolno revščino in niso imeli niti hrane, niti oblačil — sploh ničesar.

Zakaj? Iz čisto enostavnega razloga, ker nihče več ni hotel delati, stare zaloge so pa pošle. Razun tega so delavci v prvih dneh revolucije pokvarili stroje v mnogih tovarnah, one tovarne, ki so ostale nepoškodovane, pa niso mogle delati prvič zato, ker ni bilo strokovnjakov-voditeljev, ki so jih boljševiki pobili ali pa pognali in za zato, ker delavcu nihče več ni mogel zapovedovati in je on delal samo toliko in tako, kakor se mu je samemu zljubilo.

Čas je tako potekal in prišla je tudi lakota navzlic temu, da spada Rusija med najrodovitnejše države na svetu. Kmet je prideloval na polju samo toliko, kolikor je rabil za sebe in za svojo družino, ker ako je več pridelal, so mu boljševiki odvzeli brez vsake odškodnine, češ, vsi smo enaki, vsi moramo živeti. Ruski kmet si je mislil: dobro, vsi smo enaki in vsi moramo živeti, ampak vsi bi morali tudi delati, ne pa da bi delal samo kmet, drugi bi pa samo prišli pobrati sadove njegovega dela in truda.

In tako je bil ruski boljševizem strt od ruskega kmeta, pri tem ruskem kmetu se je pokazalo, da je boljševizem nezmislil, ki ne more dolgo obstati. To so s časom sprevideli tudi voditelji boljševikov, v prvi vrsti Ljening in — boljševiški program je šel rakom žvižgati. Da, nič ne pretiramo, ko pravimo, da je šel boljševiški program rakom žvižgati, ker to, kar se danes dela na Ruskem, ni več boljševizem v popolnem pomenu te besede, temveč nekaj čisto novega.

To novo se je začelo ravno pri kmetih. Voditelji boljševikov so sprevideli, da bo kmet obdelaval polja in oddajal mestom živila samo, ako bo on res na svoji zemlji svoj gospod in ako bo s svojimi pridelki sam razpolagal po svoji volji. Kakor hitro je vlada v Moskvi to sprevidela, je začela takoj v tej smeri tudi delovati in sprejela je v svojo sredo kot

poverjenika (ministra) za poljedelstvo voditelja kmetске stranke Černova, ki je že bil minister poljedelstva v predboljševiški vladni Kerenskijevi.

To pomeni, da ruska vlada ni več boljševiška, ker sedi v njej kot voditelj zelo važnega, ako ne najvažnejšega ministrstva, mož, ki je vse prej kot boljševik in dejstvo, da je ta mož (Černov) sploh hotel stopiti v vlado, pomeni, da je začela hoditi ta vlada nova pota.

In res, moskovska vlada je že odpravila t. zv. čerezvičajko, to je izjemna sodišča, ki so bila največja sramota za boljševiško Rusijo. Ta sodišča so sestavljali po navadi najslabši, najbolj pokvarjeni in najkrvooločnejši ljudje, ki so vsako neljubo jim osebo poklicali pred sebe in brez dolgih razprav obsodili na smrt. In ne samo, da so na tisoče in tisoče temveč so jih navadno najprej neljudi obsodili na smrt in pomorili, človeško mučili, rezali jim ušesa, nosove, roke, noge, ali so jim pa — še pri življenju — drli kožo s telesa, tako, da so umirali počasi in v največjih mukah.

Na tisoče in tisoče ljudi je na tak nečloveški način izgubilo po razsodbi «čerezvičajke» svoje življenje.

Ta izjemna sodišča je sedaj moskovska vlada odpravila, četudi so nekateri krvoločni boljševiški voditelji bili proti odpravi. Med te krvoločneže spada v prvi vrsti znani Trockij, Ljeningov tovariš od začetka boljševiške vlade, ki se je pa menda ravno radi «čerezvičajke» resno sprl z Ljeningom in je baje tudi izstopil iz vlade, ker Ljening hodi nova pota in sledi mu večina.

Zdi se, da ta nova pota vodijo do preporoda Rusije. Ruski kmet postane resnično samostojen in ta kmetška samostojnost bo trden temelj, na katerem bo sezidana nova Rusija, ki utegne postati, ako bo vodila tudi pametno zunanjo politiko v doglednem času zopet ena prvih svetovnih sil. Eno je gotovo: iz samostojnosti kmeta pride samostojnost delavca, obrtnika, trgovca, industrijalca, ker kmet rabi industrijalca, da mu proizvajata poljedelsko orodje, obleko, obuvalo in druge potrebščine in on rabi trgovca, kateremu bo prodajal svoje pridelke in kupoval pri njem druge svoje potrebščine.

Mi smo vedno trdili, da je Rusijo treba pustiti na miru, naj se sama iz lastne moči obnovi. Kakor se vidi, je bilo to naše stališče popolnoma

pravilno, ker ako bi se hotelo Rusijo premagati od zunaj s tujo vojsko, potem bi zmagovalec usilil Rusijo gotovo nekdanji način vladanja pod carji. Takega načina vladanja, ki bi služilo Francozom, Angležem ali katerisizebodi tuji sili, pa ruski narod ne mara, ker hoče imeti Rusijo za sebe. Prav ima in mi upamo, da bo ruski narod prepovedil svojo veliko državo in jo napravil močno. Taka Rusija bo zaščitnica pravice in tudi zaščitnica vsega Slovanstva, ki se bori za svojo pravico.

Dopisi.

Iz Sore. Ni še dolgo, ko smo nekaj omenili v našem listu o g. župniku Kajdišu, ker mu pa to nič ne pomaga, naj ga ponovno opozorimo na njegovo predrznost. Ker veste g. župnik, da iz tega ne bo kruha, da bi postavili zgradbo orlovskega doma iz starodavne kaplanije, tudi tega mi ne dopustimo, da bi izkoristili cerkveno zemljo, za to organizacijo. Ako imate premastne dohodke, ali ne bi bilo bolje, da bi pomagali iz siromaštva tukajšnjim revežem, ki jih tudi pri nas ne manjka. Kot Kristusov namestnik naj bi se ravnal po njegovi zapovedi, ne pa povzdigoval to politiko, kot jo znajo vsi ti gospodje. Svetujemo Vam, g. župnik, ako prirejate shode Marijinih devic, da jih podučite v verski vzgoji ne pa v politični, kar kmetško ženstvo jako malo zanima, drugače izgubite še to edino podporo Vaših laži. Vem zakaj se naše ženske po vsakem Vašem shodu, tako hudujejo čez davke in sedanjo nepravilnost, vem da čujejo vse iz Vaših ust. Gotovo Vam ni drago, da uživamo prostost v svobodni državi, ki smo preje trpeli siromaštvo in nepopisno bedo pod tujim jarmom, ko ste Vi imeli lepo prostost in polnili Vaše nenasitne žepe. V vojski smo dali očete, brate in sinove, mar je zadostovalo vse to? Moralni smo dati tudi zvonove, ki so jih gospodje prodali za Judeževe groše! Kaj še zahtevate od nas? Da bi podpirali še Vaše politično gnezdo orlovske organizacije, ter vzgojevali naše potomce v političnem smradu? Torej g. župnik, nehajte beračiti za to in sanjati o lepi bodočnosti, raje pričakujte kancelarparaafa, ki je za Vas zelo potreben!

Iz Št. Lamperta se nam poroča: «Slovenec», «Domoljub» in drugi klerikalni listi pišejo mnogo proti Obznani, ki jo je izdala vlada. Da

LISTEK.

ALEKSANDER TOMAN:

S Petrom Karadjordjevičem v Bosni.

Čuvstvo narodne vzajemnosti južnih Slovencev je v zadnjih desetletjih preteklega stoletja začelo med Slovenci vedno bolj in bolj prodirati. Ko je leta 1875. v Bosni in Hercegovini izbruhnila ustaja med srbskimi prebivalci proti turškemu jarmu, je v marsikaterem mladem, inteligentnem Slovencu zavrela kri, ki ga je gnala udeležiti se gibanja, čegar smoter je bil uničiti najkrutejšo silo, ki je pritiskala na en član jugoslovenskega narodnega telesa.

Tudi jaz sem v spremstvu mladega ljubljanskega trgovca I. Šarca zapustil svojo ožjo domovino, da se pridruživ srbski raji v njegovem poizkusu iznebiti se sužnosti otomanske vlade. Do Siseka sva se peljala po železnici in od oudi na vozu do Gradiške na turški meji. V tem času namreč še ni vozila železnica v one kraje.

V Gradiški sva našla že več mladih Slovanov raznih plemen — tudi oni so prihiteli, da se udeležijo kot prostovolci bune proti Turkom. Kmalu smo čuli, da se dalje proti zapadu zbira tabor vstašev, katerih namen je udariti v Bosno.

Skoraj vsi smo prinesli s seboj orožje in municijo. Vedeli smo, da tega najbolj manjka. To je bilo večinoma avstrijsko vojaško orožje, pridobljeno »pod roko.«

Tabor se je nahajal na avstrijski zemlji, na nekdanji »vojaški granici« in komaj par sto korakov od turške meje. Tam je bila meja suha in tvorila jo je ozka stezica. Malo nižje dol, pri mestecu Novi, se je začela meja, ki jo je zaznamoval tok reke Une.

Pod več stoletnimi hrasti, ki so gotovo videli upade Turkov prav v našo deželo, smo našli okoli tisoč zbranih ustašev.

Čudna družba! Sivolasi vpognjeni starci, krepke visoke postave z vpadnimi lici in mrkami tužnimi pogledi in nedorasli mladeniči, vsi zagorelih obrazov, večinoma bosonogi, na glavah siromašne turbane iz raznobarnih cunj, glave pol obrite, na

hrbet pa so jim viseli lasje kakor razeefrane vrvi — to je bila raja, srbski kmetje, Turek jim je pustil še toliko krvi, da so se mogli gibati, a ta kri je bila srbska, pomešana s petsto letnimi solzami neizrečenega gorja.

Kolikokrat so jim Turki že domove požgali, kolikokrat so dušmani že med njih pradedi sekali in morili — zdaj je bila vrsta na njih! Kje so njih žene, kje njih matere, njih deca, njih ljube — sam bog ve! Njim je ostalo le osveta in ostala jim je vera, da Srbstvo vzlic vsemu ni izgubljeno, da ono hoče premagati vse in da gotovo tudi zmaga.

V taboru okoli ognja so čepeli; noč je padla na zemljo. Vsak je mislil na svoj boren dom, ki je bil zdaj pepel, vsak na ženo, na deco, na ljubo — o, kdo ve, kje so in če so še živi?! O, da bi bili mrtvi potem bi bile njih duše, njih srca mirna... Pa naj bo že kakor hoče: čas osvete se bliža, Srbstvo mora zmagati!

Čarobna struna starega guslarja se oglasi. Tiho, prav tiho, tužno toži, plaka, kakor bi se srce trgalo — tresoč guslarjev glas se ji pridruži, plaho prekipeva zdaj in zdaj, čuje se

vzdih — plamen ognjev se iskri v očeh in solzah uboge raje... in ko grom zadoni iz grla starega guslarja: **Vstali bodo srbski sokoli, spasil bo do tužno otačbo, tužni narod srbski!**

In starci, krepke visoke postave z mrkimi pogledi in rahli mladiči so skočili po konci, potegnili so handžare ter so zaorili: »Živele Srbstvo, pojdimo na Turčina, maščujmo se!«

Več tednov smo preživeli v taboru na turški meji ter se pripravljali, da udarimo v zemljo, katero je takrat pokrival dim požganih srbskih domov in kjer se je razlegal bojni krik krvoločnega Turka.

Poleg Bošnjakov in Hercegovcev je bilo v taboru kakih tri sto mladih inteligentnih Slovanov z obširnega ozemlja, obljudenega po Slovanih. Rusi, Poljaki, Čehi, Bolgari, Hrvatje, Slovenci, Srbi iz kraljevine, iz Vojvodine, iz Like, Črnogorci — vsi, vsi smo se zbrali. Nobeden diplomat, nobeden državnik, nobeden profesionalen politik ni stal med nami in bratom, ki je pod krutim udarom sovražnikovim izdihoval svojo dušo! Kri vseh se je stekala v en curek in udarci vseh src so dajali samo en

bode javnost obveščena, podajamo naslednje cerkveno propoved, katero je imel dne 8. maja t. l. župni upravitelj Jožef Cuderman v št. Lampertski cerkvi pri 10. maši, in med drugim svojim vernim ovčicam pravil tako-le: «Kakor vem, izdala je vlada neko Obznano, katera prepoveduje hujskanje in zabavljanje proti državi, vladi in njenim narodnim poslancem. Torej pazite, da bo vsak kdor kaj govori, vedel proti komu govori. Lahko pridete pred kakšnega volhuna ter Vas bode za besedo, katero boste izrekli zoper vlado naznanil, in boste zaprti. Opozarjam Vas, da pazite, da ne nasedete; sicer pa lahko zabavljate kakor in kolikor hočete samo pazite, da Vas kedo ne sliši, ki bi Vas potem naznanil.» Menimo, da je za take propovedi pač potrebna Obznana, ker je že skrajni čas, da se klerikalnemu protidržavnemu rovarjenju napravi radikalni konec. Z župnim upraviteljem Cudermanom, ki nikakor ne more pozabiti rajne Avstrije, se bomo še večkrat javno bavili, pozabili pa ne bomo pri tem njegove prijateljice bivše učiteljice Anice Hirsman. Za enkrat naj zadostuje, pozivljamo pa državne oblasti, da preiščejo Cudermanu obsti in ga poduče, da take propovedi tudi v svobodni državi niso dovoljene.

Iz Tržiča. «Slovenec» št. 105 z dne 11. maja t. l. prinaša članek, v katerem vidimo ponesrečen poskusen zagovor zavoženega občinskega gospodarstva. Dopisnik Vi — dokazuje! Da dokazi njegovi ne drže, hočemo iti kar lepo po vrsti in si ogledati njegove «dokaze». Sicer dopisnika za časa vojne ni bilo v Tržiču, napiše pa vse po instrukcijah od zgoraj. Pri volitvah so klerikalci zapisali zanimivo vest, da so imeli «liberalci» skupno z Nemci večino v odboru. Dopisniče, mali človek, brihtna glava, povejte, kako pride v «liberalnem» odboru na župansko mesto klerikalec, kako pride na podžupansko mesto klerikalec, kako pride v predsedstvo kraj. šol. sveta klerikalec, da molčimo še o vsem drugem. Takih liberalnih občin ste imeli vse polno po Kranjskem. Povedali Vam pa bomo v prihodnjih dopisih, ako boste drezali v sršenovo gnezdo, kdo je bil izdajica ob priliki volitev leta 1913, ko je bil sklenjen kompromis med naprednjaki in klerikalci, kdo je izdal vse, da si obdrži klerikalizem skupno z Nemci moč. Pozvonite, zaželite si in dobili boste! Vojno posojilo: vprašajte v takratni

seji navzoče odbornike, kako se je sklepalo o podpisu vojnega posojila! Pokličimo jim v spomin, kako je gosp. Engelsberger, ki je po dopisnikovem mnenju «od l. 1919 navdušen Jugoslovan», takrat prav energično protestiral proti posojilu, in se ni ustrašil samega mecena tržiške črne klike: nastal je med njima prepir, ki bi se kmalu končal na za obč. seje nespodoben način. Obveljala pa je beseda Nemca-črne mecenca in vojno posojilo je bilo podpisano po sklepu klerikalnih in nemških odbornikov. In denuncijanstvo je bilo tudi še sredstvo! Ako bi kdo le količkaj preveč zinil proti podpisu, moral bi odriniti k vojakom, kakor je bilo zagroženo dvema občinskima odbornikoma. In vsak od teh odbornikov bi pač kot p. v. ne postal pri vojakih k. u. k. Leutnant, kot je bil Slovenčev dopisnik. G. Engelsberger, ki je skoro dalje časa član narodnih društev kot dopisnik star, in njegovo jugoslovansko mišljenje sta s tem opravičena. G. Josip Klofutar, pred vojno posestnik tovarne, hiše in zemljišča si je iz samega patrijotizma do ljube Avstrije kupil raje eno hišo več, kot pa da bi podpisal vojno posojilo. In črez vse pričakovanje in v dopisnikovo bolešt so te hiše ostale cele, denar za vojno posojilo v občini pa so požrle one miši, ki neprestano glojejo. Te ste redili Vi, redite jih še! Ko se je prodajala «kajža», so glasovali naši možje za prodajo, ker so morali: oporoka umrlega inž. Vilko Polaka, moža čistega značaja in velikega dobrotnika (ki pa ni bil SLSovec), se je glasila, da imajo njegovi sorodniki predkupno pravico. Prodaje Vam ni nikdo predbacival, pač pa podpis vojnega posojila, za katerega je šel ta izkupiček. Kdo je glasoval za to, vidite zgoraj. O občinski aprovizaciji pa nam ni ušla beseda zastoj in tjavendan v oklicu, pač pa smo storili to napako, da smo namenoma izpustili imena oseb, ki so Vam najbližje, in nismo hoteli osebnih napadov, kakor se jih poslužujete Vi. Nam se ne zdi lepo, vlačiti po listih oseb in imen, posebno ne, ako nam ne škodujejo več. Ako pa hočete imena, Vam serviramo lahko vsa, in zvedeli boste, kako se je ponoči nosila moka iz «Skale» v vrečah, in kam se je nosila. Tudi Vam lahko povemo, kdo jo je nosil in kako plačilo je dobil za delo in molk. Vse lahko zveste, ako Vam drago. Če pa bo to ljubo Vašim možem, je pa drugo vprašanje, tesno zvezano s prvim. Nato je prešla aprovizacija

v druge roke, in ne morete reči, da so notar Marinček, idealni narodnjak in podpornik revežev, ki bi dal zadnjo srjaco potrebnemu človeku in «liberalci» Deu, Berger in Rih. Lončar imeli le najmanjši dobiček od aprovizacije. Škapulirjev pa prodajali niso, da bi obogateli, kot pri Vas nekdo, ki je najbrže od te prodaje postal milijonar. Na neokusno opazko o dolgu bi pa omenili, da ima župan vso pravico iztirjati dolg, ako je občini kdo kaj dolžan. Videli pa še bomo, ako bo še kaj drugega dolga za iztirjati, ne samo take malenkosti. Da vlačite g. Peharza, ko leži težko bolan in se ne bo nikomur več branil, po listih, je prav po «katoliških» t. j. Vaših načelih. Poglejte v zapisnike in videli boste, koliko sej se je udeležil, in to samo ga brani pred Vašimi nizkotnimi natolcevanji. Gospod inž. Karol Polak, o katerem imate toliko povedati, se bo že na svoj način lahko obranil Vaših napadov. Njegov denar je pa le dobrodošel, kadar se gre za kak dar, in nisem še slišal, da bi mu vrnil kdo darove, ki jih je ta «liberalec» daroval v strogo cerkvene in podobne namene. In to so bili tisočaki. Bodite dosledni, ne sprejemajte darov za cerkev in druge take namene od političnih nasprotnikov, in videli bomo, komu koristite. Šamim sebi ne! Egiptovska tema! Če ima nasprotna stranka v sporu z občino liberalnega advokata, hajdi brzo pod klop! Poglejte zapisnik tiste seje, kdo je bil navzoč in kako se je ta točka spravila hitro z dnevnega reda. Gosp. dr. Trillerju pa čestitamo, da že samo njegovo ime spravi klerikalce v zadrego in jim potisne srce v hlače, nekaterim pa celo v krila. Sedaj pa še besedo o gnojnih vilah. Naš odbornik št. 2 je obljubil ravnati se po Vašemu nasvetu. Mi pa bi nasvetovali Vam: dosedanji župan g. Franc Ahačič, odbornik št. 0 je tudi kovač, kot pa g. Karol Globočnik. Prvi ima pa to prednost, da ima za vodjo svojega obrata akademično naobražene sina, ki je napravil doktorat, ki velja tudi za kose in vile. In ta naj naredi vile, s katerimi bomo metali ves gnoj, kar ga je v obč. gospodarstvu in občini sploh, proč, in s tem gnojem bo odletel tudi dopisnik «Slovenca», gospod Vi, kaj ne! Razumemo se! Na vse članke, kar jih priobčite, smo pripravljene odgovoriti, kakor tudi gnojizkidati. Po tonu Vaših dopisov se bomo ravnali. Lahko zašmrdi!

Iz Polenšaka. Fara Polenšak je bila daleč na okoli znana, posebno ker je tukaj velika romarska cerkev, ki so jo obiskovali z velikim veseljem razni pobožni kristjani od vseh strani. Leta 1910. je bila cerkev in sploh cela fara strašno kaznovana in sicer po takrat došlem dičnem župniku Jožetu Poplatniku. Ko se je naselil ta sitnež v naši lepi fari, odpravil je vsa božja pota, ter rekel, da to nima nič v sebi in od takrat je začel sejati veter in sovraštvo med ljudi, zato pa sedaj žanje vihar. Leta 1911. je začel gnati svoje rogove iz glave, kakor polž iz svoje nišice, in njegova koža je postala bodeča kakor ježova. Razni organi so se že zagnali v njega, toda vse zaman. Sedaj po volitvah, je pa potegnili svoje rogove v sebe, kakor polž, kadar se ga s palico draži in za njegovo bodečo kožo plete že močna napredna stranka tak bič, ki ga bo v najkrajšem času udaril tako močno, da bo zletel iz te mastne fare Polenške daleč tja notri med gorovje, kamor že dolgo spada. Ta fara je bila tako pobožna, da ji ni bilo para daleč na okrog, od takrat pa, odkar se je pritepel naš Joža, so začeli odpadati najbolj pobožni verniki tako močno, kakor v močno viharnih dneh hruške z drevja. Dragi Joža, tudi Tvoja hruška je zrela, in bo letos odpadla z drevesa, ker zbirajo se hudi viharji, ki bodo v kratkih tednih prihruli čez Tvoje drevo in takrat odpade hruška, ki je dolgo zorela. Kakor Ti je znano dragi Joško, da si v veliki večini pogorel pri volitvah, da je v vseh treh občinah z veliko večino zmagala napredna stranka, če ravno si napel z vsemi možmi vse tvoje strune, tako ne moreš sedaj nič dobrega pričakovati od te stranke, ker vidiš da so izvoljeni sami odlični možje, ki bodo s teboj v najkrajšem času obračunali za tvoje pregrehe. Zato je najboljša, da z dobrega in mirnim potom pobereš svoje milijone v zlatu in srebru in svoje halje ter greš dalje, kajti drugače ti bodo naši napredni odločni odborniki vseh treh občin pokazali pot ter te spremili iz farovža na cesto.

Iz Nove Štife pri Gornjem gradu. Ko so bile pri nas volitve, so se klerikalci res zelo potrudili, da bi vsi njihovi volilci prišli na volišče. Za to so svoje ljudi vozili in nosili na volišče. Bila bi pa večja zasluga pri bogu, ako bi klerikalci vozili in nosili ljudi v cerkev. Pa saj poznamo

glas — glas bratskega krvnega sočutja.

Ti prostovoljci iz Avstrije, Ogrske, Rusije itd. so prej služili v kaki armadi, več izmed njih so bili častniki. Splošne uniforme nismo imeli, vendarle smo bili večinoma s fesi pokriti. Kar se tiče orožja, nismo bili posebno dobro preskrbljeni. Par sto jih sploh ni imelo orožja, če odračunamo stare kubure (pištrole) in puške na kremen.

V taboru smo moštvo vadili v raznih formacijah, v najnavadnejših vojaških gibanjih, v prikitem približevanju sovražniku itd. Za strelske vaje nismo imeli municije, morali smo jo hraniti za čas, ko bo predlo za kožo. Tudi bi ne bilo varno, ker to bi nam natvezlo avstrijsko oblast. Avstro-ogrsko vlada je potegnila vojaški kordon ob turški meji. V kraju, kjer smo bili mi, je neki hrvaški polk opravljal to službo. Proti tem smo bili varni, ker med njimi je bilo veliko Srbov iz Like in Slavonije. Tudi civilne oblasti niso bile proti nam. Če so zaslačile kakega samega, so mu dali »Marschroute« v njegov pristojni kraj, ki je bil, razume se ob sebi,

ustaški tabor. Madjarski vojaki, osebno huzarji, ki so se sem ter tja v bližini prikazali, so pa seveda bolj strogo nastopali. Ker so morali ujetnike oddajati civilni gosposki, jim to ni dosti pomagalo, ker te so bile na naši strani.

Tako je prešlo kakih šest tednov. V tem času smo dosegli vsaj toliko, da se je vsa masa na razna povelja gibala, premikala in učinkovala kakor eno telo — s kratka vpreženi smo bili v potrebno vojaško disciplino.

Kar se tiče potrebne hrane, nam ni šlo slabo. Vedno so nam vozili kruh iz Ogulina, Petrinje in Siska. Cele črede ovac so priganjali in tudi govedine ni manjkalo.

Jesenske noči so začele postajati hladne (bilo je meseca septembra, 1875) zato smo si iz vejevja napravili šotore. Le-ti šotori so nas branili kolikor toliko proti dežju; po noči smo večinoma zaspali okoli ognjev, ki so goreli noč in dan in pri katerih smo pekli ovce, kozle in govedino.

Meseca oktobra 1875 smo se začeli pripravljati za odhod. Vsak je dobil svoje orožje, municijo, nekaj

kruha in sira, nekateri so dobili plašče ali odeje, opanke itd. Za vse pa te robe ni zadostovalo. Imeli smo kakih 80 ovac, kakih 40 repov govedine in okoli 60 konj za tovor in jezdenje.

Ko je bilo vse pripravljeno, smo se neko jutro dvignili ter krenili proti turški meji. Jaz sem imel povelje nad 120 možmi in sem imel nalogo gibanje kriti. Z nekim Srbom iz Stare Srbije sem jahal naprej pred četo na stezi, ki dela mejo med Turčijo in nekdanjo Avstro-Ogrsko. Prideva do prvega turškega »čardaka« ali »kuče« — mejne stražnice. Take stražnice so stale prav po gosto druga poleg druge, tako, da se lahko vidi od ene do druge. Pazno sem gledal, če se bo začelo kaj v stražnici pregibati, pa bilo je mirno. To se mi je jako čudno zdelo, ker okoli stražnice je bilo vse grmovje in drevje posekano, kar je značilo, da so se pripravili na odpor. Jezdim s tovarišem naprej mimo šest ali sedem stražnic, ne da bi se ganilo v eni ali drugi. In vendar so Turki pri vseh vse drevje posekali, da bi jih pri streljanju nič ne oviralo in da zapazijo prej ko mogoče naš prihod.

Tako sva dospela do zadnje stražnice; ondi sva imela kreniti na turško zemljo. Moštvo je nama sledilo v presledku kakih dvesto korakov.

Pri zadnji stražnici me premaga radovednost. Skočim s konja in grem na hribček, kjer je stala. Ko vstopim, zagledam ognjišče, kakor v starih kmetskih hišah, po tleh je ležalo polno kurjega perja. Iz žrjave na ognjišču je puhtela gorkota, razbrskam jo in videl sem, da je še živa. Čudno, res čudno! Šele pred prav kratkim časom so jo morali Turki odkuriti.

Ko smo kake dve uri po turški zemlji hodili, smo se utaborili, in sicer ob vznožju hribovja in ob robu velikega gozda. Cel čas našega potovanja smo opazovali dim gorečih krščanskih naselbin, ki so jih Turki zažgali. Ko se je začelo mračiti, se je tu pa tam pokazal rdeči svit ognja.

Ko smo bili še na avstrijskih tleh, nismo vedeli, kdo je pravi naš poveljnik. Pri organizaciji in vežbanju moštva se je kazal najbolj delavnega neki ruski oficir, velik, mlad mož z rdečkasto brado. Drugi nekdanji častniki so mu pomagali.

(Dalje prihodujič)

naše ljube klerikalce in vemo, da se za božjo čast oni ne bi toliko trudili, kot se trudijo za volitve.

Konec avstrijskih kron.

Bila je in — ni je več.

Na smrt je bila obsojena že leta 1919., ko so udarili pečat na njo. To je bilo v času takozvanega žigosanja, ko ste mogli dobiti kronske bankovce z najrazličnejšimi pečati.

Ampak brez pečata krona ni bila naša, ona je morala imeti pečat na sebi, sicer je nihče ni hotel vzeti, na to, kakšen je ta pečat, se je pa malokdo oziral. To je bila napaka tedanjega finančnega ministra Ninčiča, ki se je popravila na ta način, da se je na že žigosane krone — pa samo take! — prilepilo še kolek in — odvezlo kroni 20 odstotkov njene vrednosti.

Tako ozaljšana krona je pa zadobila na vrednosti, jugoslovanski kolek na njej je vlekel in ker je bilo posebno v Avstriji dosti nežigosanih in nekolkovanih kron, so se našli ljudje, ki so brez vsakega poblastila od strani naše finančne uprave take krone žigosali in lepili na nje jugoslovanske koleke. In tihotapstvo s ponarejenimi kronami se je bujno razvilo na vsej severni meji.

Tudi s koleki torej ni bilo nič in v promet so prišli čisto novi bankovci, ki so se glasili na dinarje s kronskega relacij. Zopet smo menjavali bankovce in bili smo veseli prvih naših dinarsko-kronskih noyčanec, samo to nas je jezilo, da so ostali desetkronski in manjši bankovci še dalje v prometu.

Kakšni so ti bankovci že bili! Umazani, raztrgani, zakrpani. Ako se je pojavil kak nov eno- ali dvekronski bankovec s kakršnimsi žigom, smo takoj vedeli: aha, ta je pa po skritih potih prišel pred nedolгим časom iz Avstrije. Ampak brnil se vseeno ni nihče niti teh sigurno vtihotapljenih bankovcev. Čemu tudi? Saj so bili žigosani in človek ima vedno rajše lep, nov bankovec, kot pa starega, umazanega, raztrganega in zakrpanega.

Tako je bilo pri nas eno- in dvekronskih bankovcev vedno več, ker na Dunaju jih tiskajo noč in dan in ko so bili z žigom označeni, so bili 4- do 5krat več vredni.

Sedaj je pa tega konec. Desetkronski bankovci so že pred tedni skoraj popolnoma izginili iz prometa in te dni so izginili iz prometa tudi eno- in dvekronski bankovci. Državne blagajne jih še sprejemajo, ampak ne izdajajo jih več, temveč lepo sortirajo in v paketih pošiljajo v Beograd. Namesto njih so pa začeli vedno bolj prihajati v promet enodinarski bankovci, ki so jim sledili poldinarski, potem so prišli kovani desetparci in končno tudi kovani petparci.

Pet par! To je sedaj naš najmanjši denar in manjšega skoraj gotovo nikdar več ne bomo imeli. Tudi v Srbiji je bil petparec (po domače marjaš) najmanjši denar in ko so leta 1904. ali 1905. izdali bakrene dvoparce, so ti izginili iz prometa v par tednih.

Tiho, brez vsakega šuma so izginile iz prometa pri nas avstrijske krone in mi smo se popolnoma podinirali. Bil je tudi že skrajni čas, da smo se rešili tudi teh zadnjih avstrijskih ostankov, ki so se nas dosti dolgo držali. Skublov, Elsnerjev Šusteršičev in drugih stebrov avstrijskega režima pri nas smo se rešili takorekoč čez noč, krone so se nas držale pa skoraj tri leta.

Sedaj smo se rešili tudi teh starih, umazanih in zakrpanih avstrijskih kron in upati je, da pride čas, ko niti živih spominov na avstrijski režim ne bo več med nami. Sicer so tudi ti živi spomini stari in umazani, ampak oni še vedno vegetirajo med nami...

Gospodarstvo.

— **Bosanske suhe slive.** V Bosni je zelo veliko sliv, ki se izvažajo tudi v tuje države. Samo v prvem četrtletju t. l. se je izvozilo iz Bosne 1536 vagonov suhih sliv lanskoletne trgatve. 521 vagonov teh sliv se je razvozilo po naši državi, 213 vagonov je šlo v Avstrijo, 614 vagonov v Nemčijo, ostalo pa v Anglijo, Italijo, Ogrsko in Švico.

— **Izdelava kvasa.** V jeseni prične z izdelovanjem kvasa ljubljanska pivovarna «Union». Za sedaj se izdeluje pri nas vsega 900 kg kvasa na leto in ako ga bo pivovarna «Union» izdelovala po 1000 kg na leto, bo popolnoma zadoščeno domači potrebi, tako, da ne bomo rabili uvažati kvas iz inozemstva.

— **Gospodarska anketa v Št. Juriju ob Ščavnici.** V nedeljo, 22. t. m. se vrši v Št. Juriju ob Ščavnici ob 9. dopoldne živinorejska, ob 3. popoldne pa železniška anketa. Ker je stvar s trgovskega in gospodarskega stališča jako važna, je priporočati mnogobrojno udeležbo interesiranih okoliških krogov.

— **Koliko premoga bomo dobili iz premogovnikov Pečuha?** Reparacijska komisija je odločila na svoji seji dne 17. aprila 1921, da dobi naša država 54 odstotkov produkcije premoga od vseh sedem premogovnikov pečuškega bazena in sicer: Pečuh, Vasas, Szaboles, Szomogy, Komlo, Szatvar in Nagymanyok. Teh 54 odstotkov je določila reparacijska komisija na osnovi predvojnega percentualnega razporeda iz vseh rudnikov na našem in madžarskem teritoriju. Kakor znano je naša vlada razpolagala doslej edino-le s produkcijo premoga iz 4 premogovnikov ki se danes nahajajo pod našo upravo. Ostali trije rudniki se nahajajo na oni strani demarkacijske linije, to so Komlo, Szatvar in Nagymanyok. Ker tvori vsi trije rudniki eno celoto, je odločila reparacijska komisija, da bo naša država razpolagala z isto množino premoga kakor dosedaj, ki pa je neobhodno potrebna za vzdržavanje prometa v Banatu, Bački in Savoniji.

— **Velika tovarna celuloza** se ustanovi v Krapini na Hrvatskem z delniško glavnico 100 milijonov kron.

— **Kmetijski pouk po deželi.** Poverjeništvu za kmetijstvo hoče po deželi po možnosti pospeševati kmetijski popotni pouk in sicer ob nedeljah in drugih priločnih dnevih. Kmetijske podružnice, zadruga in drugi interesi, ki želijo dobiti za svoje prireditve kmetijske predavatelje, naj se obračajo pravočasno na poverjeništvu za kmetijstvo in naj naznanijo kdaj in za kake prilike želijo dobiti predavatelja. Te prošnje je treba pravočasno predložiti, najbolje en mesec prej, da bo mogoče vse podrobno pravočasno ukreniti in prijaviti.

Novosti.

* **Deželni predsednik dr. Baltič** se je odpeljal z delegatom finančnega ministra v Beograd in se vrne v Ljubljano koncem tega tedna. Zastopa ga v času njegove odsotnosti poverjenik Ribnikar.

* **Pouk srbohrvaščine na naših šolah.** Izdelan je učni načrt, po katerem se bo na slovenskih ljudskih šolah poučeval srbohrvaški jezik počenši s III. razredom. To je prav, ker je dobro, da se naše ljudstvo seznaži z bratskim jezikom, ki ga bo večkrat rabilo.

* **Kaj bo s komunističnimi župani?** V Mostah pri Ljubljani in v Zagorju ob Savi sta bila izvoljena za župana komunisti. Ker ni pričakovati, da bi vlada dovolila, da bi županske posle opravljali ljudje, ki ne priznajo države, je zelo verjetno, da bosta občinska odbora v obeh imenovanih krajih razpuščena, ker tako daleč še nismo, da bi nam komunisti županili.

* **Radi kancelaragrafa** se še vedno vodi boj. Klerikalci se trudijo na vse mogoče načine, da bi ga odpravili, ampak ves njihov trud je zastonj, ker demokrati dokazujejo, da

so ravno pri minulih občinskih volitvah na Slovenskem duhovniki zopet prav pridno zlorabljali prižnico in zato je kancelaragraf neobhodno potreben. Radikalci gredo pa v tem vprašanju z demokrati in zastonj so vsi upi klerikalcev, da se jim posreči odpraviti kancelaragraf.

* **Skrajni čas je že bil!** Ministrstvo prosvete je odredilo, da se morajo vsi učitelji in profesorji nemške ali madžarske narodnosti v Sloveniji do jeseni naučiti našega jezika. Od kdaj smo že svobodni in to se odredja še-le sedaj, ker dokler so bili klerikalci na vladi, so mirno trpeli v javnih službah ljudi, ki niti našega jezika niso zmožni. Je bilo res potrebno, da so klerikalci zapustili vladne stolčke. Beogradska vlada bo odpustila iz državne službe sploh vse Nejugoslovane, za katere je dokazano, da rujejo proti naši državi. Takih uradnikov je posebno veliko v Bački in Banatu, dobilo bi se jih pa tudi pri nas, samo ne veliko.

* **Nemčurska predrznost.** V gremiju trgovcev v Ptujju so zahtevali nemčurji od sedmih mest kar pet mest za sebe. So res predrzni ti nemčurji in trebalo jim bo odbiti robove na ta ali oni način.

* **Klerikalci na delu.** Klerikalcem prede huda in da bi se vsaj za silo še vzdržali na površju, osnivajo nove liste. Tudi v Novem mestu bodo izdajali svoj tednik, ki bo imel enako nalogo kot jo ima »Domoljub« in vsi drugi klerikalni listi: poneumnjevanje ljudstva. Pa sreča je v tem, da se naše ljudstvo danes ne da več poneumnjevati od duhovnikov in zato klerikalcem tudi nov tednik v Novem mestu ne bo veliko pomagal. So pač minuli časi klerikalnega vladanja.

* **Za župana v Višnji gori** je izvoljen demokrat Alojzij Turk, za podžupana pa Franc Turk, tudi demokrat. Do sedaj je imela Višnja gora klerikalnega župana, pa so pri volitvah izgubili klerikalci tudi to svojo trdnjavo, kakor tudi mnogo drugih.

* **Županska volitev v Celju.** V sredo je bila v Celju volitev župana in sicer je bil izvoljen demokrat dr. Juro Hrašovec. Za podžupana pa narodni socialist Karol Zabkar. Klerikalci so glasovali za socialnega demokrata, pa so ostali skupaj s svojimi rdečimi zavezniki v manjšini. Dr. Juro Hrašovec je prvi slovenski župan v Celju, ker do sedaj so bili župani vedno Nemci. Tako pada ena nemška trdnjava za drugo v slovenske roke.

* **Klerikalno gospodarstvo v občini Devica Marija v Polju** kaže v lepi luči zadeva občinskega lova, o kateri smo že poročali. Klerikalci so hoteli dati bivšemu klerikalnemu županu občinski lov pod roko za triletno dobo za letnih 5000 K. Ker so se protiklerikalni občinarji pritožili v Beograd in je šel občinski lov na dražbo, se je zanj izkupilo za dobo petih let letnih 35.400 K. S tem je bila občina obvarovana ogromne škode skupnih 152.000 K! Na tem primeru se vidi, kako grdo so hoteli klerikalci občino oškodovati. In to potem, ko so ji bili naprtli velikansko vsoto 112.400 K avstrijskega vojnega posojila, za katero so porabili 14.400 K iz občinskega ubožnega zaklada. Klerikalna brezvestnost pri gospodarjenju s tujim premoženjem je brezmejna.

* **Kako znajo gospodariti klerikalci z ubožno blagajno.** Občinski odbor občine Žužemberk je imel dne 29. aprila 1916 sejo, na kateri je sklenil sledeče: «IV. vojno posojilo. Oblicije se v ta namen vse oddajo iz vseh treh ubožnih blagajn glasom sklepa obč. odbora za 3. vojno posojilo;

knjižice se oddajo deželnemu odboru, da potrebno ukrene, kar soglasno obvelja. Nabrani denar za zgradbo šole Zvirče se da za vojno posojilo; za to so glasovali vsi razen dveh odbornikov, ki sta nasprotna. Ubožni denar naj se naloži kot 40 letno vojno posojilo. Občinski denar namenjen za zgradbo šole Zvirče pa kot šestletno posojilo. Posojilo se izvrši pri deželni blagajnici».

* **Iz Železnikov** se nam poroča: «Slovenec» z dne 11. t. m. prinaša vest, da so dobili klerikalci na kompromisni listi izmed 16 odbornikov 8, «nasprotniki» pa 8. Zamolčal je «Slovenec», da so ti nasprotniki ravno demokrati, ker je to zanj tako neprijetno.

* **Kdaj so bili klerikalci patrijotje?** Zapisnik seje občinskega odbora v Žužemberku z dne 29. maja 1917 pravi med drugim: «Župan (namreč Vehovec) prebere tozadevne dopise in okrožnice deželnega odbora. Potem opozaraja na pomen razpisnega 6. vojnega posojila, ter izrazi upanje, da naša vsikdar patrijotična občina tudi sedaj, ko nas naš ljubljani mladi cesar prvokrat kliče k požrtvovalni pomoči ne bo odrekla, akoravno nima sedaj nobenega razpoložljivega denarja, ampak bo treba najeti posojilo pri deželni banki... Župan tudi prav toplo priporoča 6. vojno posojilo. K besedi se oglasi odbornik Gnidovec (znani žužemberški dekan) ter izvaja: Z ozirom na podpisovanje vojnih posojil je bila naša občina doslej naravnost vzgledna. Ne le, da je občina do sedaj kot taka v dosedanjih vojnih posojilih podpisovala vse, kar je imela gotovega imetja, so se tudi občani večnoma priprosti kmetski posestniki udeleževali dosedanjih podpisovanj v tako izdatni množini, kot ne zlepa v kaki drugi občini. Razpoložljivega imetja sedaj občina nima več. Da pa tudi sedaj da občanom lep vzgled požrtvovalnosti in da pokaže, da gre v vdanosti do ljubljene vladarja in domovine v teh velikih časih predlagam, da se sklene sledeče: Občina podpiše 30.000 K vojnega posojila. Župan da predlog na glasovanje, ki je soglasno sprejet. Župan pozivlje tudi vse odbornike, da naj vsak po svoji moči se še udeleži VI. vojnega posojila.» O dekanu Gnidovcu še ni bilo do sedaj slišati, da bi se tako toplo zavzemal za kralja Petra, regenta Aleksandra ali za Jugoslavijo kakor se je zavzemal za Karla in Avstrijo. Prižnico zlorablja ta mož za političen oder, cerkev za agitacijski lokal za klerikalno stranko. In take ljudi naj država plačuje! Ker ni mogoč priti v občinski odbor, da bi še naprej v njem gospodaril po zgorejšnjem vzgledu, je dekan Gnidovec ves obupan.

* **Pravoslavna cerkev v Ljubljani.** Ker je v Ljubljani večje število Srbov pravoslavne vere, so osnovali svojo cerkveno občino in sklenili zidati pravoslavno cerkev. Tudi v Mariboru bodo zidali pravoslavno cerkev, ker je tudi tam dosti pravoslavni Srbov. Našim klerikalcem morda ne bo ljubo, ampak pametni ljudje bodo uvideli, da imajo pravoslavni ravnokotno pravico do svoje cerkve v Ljubljani, kot katoličani do svoje cerkve v Beogradu. Naj vsakdo molli svojega boga po svoje.

* **Češki pevci v Jugoslaviji.** Znamenito pevsko društvo »Hlahol« iz Prage je nastopilo daljšo pot po jugoslovanskih mestih, kjer prireja koncerte. Prvi koncert je bil v Mariboru, drugi v Ljubljani in oba sta izborna uspeša. Sprejeti so bili češki pevci prav bratovsko v Mariboru, kakor tudi v Ljubljani in v Zagrebu, kamor so odšli iz Ljubljane. Taki medsebojni obiski so zelo koristni,

ker se na ta način utrjujejo bratske vezi, ki vežejo Jugoslovane in Čehe že od nekdaj.

* **Odkodnina onim, ki so bili po dolžnim obsojeni.** V poslanskih krogih se resno razpravlja o predlogu demokratskega poslanca Milana Popovića, naj se po nedolžnem obsojenim osebam podeli moralna in materialna odkodnina. Verjetno je, da bo predlog sprejet v ustavni načrt, ker je pravičen. Ako se zgodi komu nesreča, da je po nedolžnem obsojen, ima pravico zahtevati, ako se pozneje njegova nedolžnost dokaže, povrnitev vse škode, ki jo je pretrpel radi obsodbe.

* **Zverinski oče.** V ponedeljek zvečer je prišel čevljar Štirn iz Stranj pri Kamniku precej vinjen iz Kamnika, kamor je šel kupovat usnje, domov. Kmalu se je razvil med njim in ženo prepir, v katerega je posegla tudi 17letna edina hčerka. To je Štirna tako ujezilo, da je pograbil sekuro in ž njo tako silno udaril hčerko po hrbtu, da je bilo telo popolnoma odprto in se je nesrečno dekletko zgrudilo mrtvo na tla. Podivjani oče je takoj po uboju pobegnil v gozd, kjer so ga orožniki aretirali in izročili v kamniške zapore.

Beleške.

b **Poštene besede.** Četrtekov «Slovenec» priobčuje mnenje slovenskega vojaka o srbskem vojaku in to mnenje je izjemoma prav lepo. Ta slovenski vojak govori zelo pohvalno o junaških tradicijah srbskega vojaka in o njegovih res lepih lastnostih in odkrito priznava, da srbski vojak slovenskega visoko prekaša. Lepo je od «Slovenca», da je priobčil to poročilo in želeli bi bilo, da večkrat pove tudi kaj lepega o Srbih, ki jih moramo najprej spoznati, potem jih bomo znali tudi ceniti. Naša bodočnost je združena s srbsko bodočnostjo in med nami ne sme biti nobenih predsodkov, saj smo ene matere sinovi, ki nas je samo zgodovina ločila.

b **Zanimivo dejstvo.** Klerikalci so pisali v svojih listih, da so zmagali v veliki večini občin. Sedaj se volijo župani in svetovalci in tu se vidi, da postajajo župani in svetovalci demokrati ali samostojni kmetje v občinah, ki so jih klerikalci proglašili za svoje. Kako je to mogoče? Župane in svetovalce volijo vendar občinski odbori in ako bi bili ti klerikalni, bi izvolili gotovo tudi župane in svetovalce iz svojih vrst. Bo pač resnica, da so klerikalci preveč vpili o svojih zmagah, ki jih — bilo ni.

Pouk o goveji kugi.

Poverjeništvu za kmetijstvo je priobčilo v «Uradnem listu» pouk o goveji kugi. Ker «Uradnega lista» naši čitatelji navadno ne dobijo v roke, vprašanje je pa za kmete velike važnosti, priobčujemo ta pouk po «Uradnem listu» in priporočamo našim čitateljem, da pouk natančno prečitajo in se po njem tudi ravnaajo v svojo lastno korist.

Znano je, da se kužne bolezni po vojnah naglo širijo, in tako se je zgodilo, da se je začela sedaj pojavljati **goveja kuga** tudi v kulturnejših pokrajinah Evrope, od katerih so jo prej odvrčali z uporabo veterinarskih odredb. Po eni strani je goveja kuga pustošila Rusijo, po drugi strani pa Belgijo; v Belgiji se je posrečilo zatreti to bolezen v dosti kratkem času, v sedanji Rusiji pa razsaja z vso silo ter se je zanesla iz Rusije tudi na Poljsko in v bivšo Bukovino.

V Turčiji je bila goveja kuga že pred vojno udomačena, in imajo jo tam še dandanes. Zaradi tega preti tudi naši državi velika nevarnost, da se ta

bolezen ne zanese vanjo. Koristi naše države nam nalagajo, da se resno brigamo za gibanje te strašne živalske bolezni, da pravočasno ukrenemo vse, kar je potrebno, in se ne strašimo ne truda ne stroškov, samo da se je obranimo. Vsakomur je treba poznati znake, s katerimi se pojavlja, da jo čim prej prijavi poklicanemu oblastvom. Temu namenu naj služi ta pouk.

Izmed vseh živalskih kužnih bolezni je **goveja kuga** najnevarnejša in najstrašnejša. Ko se je kje zakotila, provzroča strašno moritev med govedu ter prizanesle le malokateremu govedu. Poleg tega napada ovce in koze, prasiče in bivole ter ugonobi mnogo teh živali. Kako strašno moritev lahko provzroči, kaže najbolje to, da je v XVIII. veku pomorila v srednji Evropi nad 200.000.000 goved. Ako bi vsako govedo računali samo po 400 K (100 dinarjev), bi bila to že strašna škoda 80 milijard kron (20 milijard dinarjev). Leta 1897. je pomorila samo v Tranvaalu blizu 1 milijon goved; pa tudi naše pokrajine so si jo dobro zapomnile, ko je v štiridesetih letih prošlega veka razsajala po njih ter pokosila silno število živali. Pri nas se je zatrla začetkom osemdesetih let prošlega veka, v Srbiji pa se je zadušila s strogimi odredbami leta 1882., ko se je zanesla iz Bosne v Prnjavor, okrožje podrinsko; v Bosni je minila leta 1883. ter se potem ni več pojavila.

Goveja kuga je kužna bolezen govedi, prehaja pa časih tudi na ovce in koze, bivole in prasiče.

Bolezen se navadno prenese na bolnih živalih in s predmeti, ki so okuženi s okužljivo kaljo (bakterijami) te bolezni. Tudi ozdravele živali lahko prenesejo bolezen v zdrave krajine. Ako pride zdravo govedo v dotiko z bolnim, zbolí v 3 do 8 tednih tudi to. Prvi začetek bolezni je visoka telesna toplota, ki naglo naraste do 41-5° C. Zival še ne kaže mnogo bolezni, je in prežvekuje; toda krave-mlekarice skoraj popolnoma izgube mleko ter se posuše v vimenu, in dostikrat se po tem najprej opazi bolezen. Malo časa potem, čez pol dne, redkeje pozneje, zbolí žival vidno; naježi se ji dlaka ter izgubi svoj sijaj, govedo preneha jesti in prežvekovati, podrtava in se tresse po vsem telesu, glavo drži k tlom, oslabi in izgubi vso živahnost. Bolj poredkoma je govedo v tem prvem početku bolezni vznemirjeno; koplje z nogami in udarja z glavo ob jasli, časih pa se ponaša kakor besno. Toda ti znaki trajajo jako malo časa, poredkoma dalje nego pol dne; potem nastopi obča onemoglost in slabost. Ze od daleč se lahko opazi, da je žival težko bolna; na paši se odloči od drugih živali, tožna stoji kje pri grmu ter se nerada giblje. V hlevu nastanja glavo na jasli, skrivi se v ledju (križu), koža na plečih, straneh in na lakotnicah pa se pogostoma stresa in podrtava. Okoli gobca se navadno nabere mnogo pene, toda pena se ne vleče tako kakor pri slinavki. Tudi iz nosa začne cureti začetkom vodenasta, a pozneje temnosiva gnojna sluz (gnojno žlemanje), ki se nabira okoli nosnih odprtín (nosnic) in napravlja cele kraste. Iz oči kapljajo solze, a očesna belina pordeči. Bržkone čuti govedo srbečico v nosu in v glavi, ker pogostoma stresa z glavo, in **tako** se iz okuženih hlevov sliši rožljanje verig, po katerem se že od daleč spoznajo okuženi hlevi. V nadaljnjem poteku bolezni prično živali stokati in ječati, hitro shirajo in upadejo ter postanejo mršave, dobe redke prolive (driske), ki v poznejši dobi strašno smrde ter so mnogokrat pomešani s krvjo. Zato se umaže govedo po repu in sklepkih (skočnem zgibu) z gnojem, a naposled se zadnje črevo (ritnik) popolnoma odpre, tako da je mogoče globoko pregledati vneto sluznico (notranjo kožico) debelega zadnjega črevesa, a blato se izloča brez volje živali. Po gobcu se prikažejo takoj iz početka bele, potem rjave in pepelnato-sive ali rumene krastice, ki se izpuste najbolj na dlesni okoli zob, po gobcu, gornji čeljusti, na nebesu in spodnji strani jezika. Te krastice se pogostoma oderejo in na istem mestu nastanejo plitve, rdeče ranice (ugnide) z razjedenimi robovi.

Te krastice se izpuste tudi na sluznih kožicah notranje strani obraza, ki takisto odpadejo, se povesejo po notranji strani lica ter so videti kakor presekanke, odrezane. Tudi po sečnih (scalnih) delih je mogoče opaziti podobne izpuščaje in ranice (ugnide), časih pa samo rdeče lise ali pege. Zivali pogostoma kašljajo, in sicer z bolečinami, pa poizkušajo kašelj zadrževati in ustaviti, ali vedno se lahko opazja težko in naporno dihanje. Naposled žival oslabi in omedli, pade z zadnjim delom telesa in se ne more več vzdigniti; telesna toplota se zniža pod navadno mero in hitro nato nastopi smrt.

Vse te izpremembe se razvijajo v dveh, treh dneh in žival pogine tretji ali četrti dan. Malokdaj traja bolezen več dni in tedaj je mogoče, da živali tudi okrevajo.

Pri **ovcah in kozah** se pokažejo podobne bolezenske izpremembe, ali mnogo milejšega značaja in živali prebolevalo veliko laže. Prasiči kažejo pri tej bolezni samo izpremembe (krastice, ranice) po ustni votlini, ki so podobne izpremembam pri govedih. Bolezen traja 10 do 12 dni in mnogo prasičev pogine za njo. Odrasli prasiči jo navadno prebole.

Breje živali navadno izvržejo med boleznijo, posebno ako so že na koncu brejosti.

Bolezen se polagoma širi v selu (kraju), **toda kjer se zakoti, uniči skoro vso goved.**

Da se goveja kuga zapreči, je treba vedno misliti na to, da se silno lahko prenese z blatom, s smrkajem in z dlako bolne živali, ki se prime obutve (čevljev i. dr.), dlaka, ki se prime obleke, travica, ki jo je bolna žival onesažila, vse to lahko prenese bolezen v daljne kraje.

Prenesejo jo lahko tudi živali, ki se prosto gibljejo po okuženih hlevih, katerih pa se bolezen sama ne prime, tako n. pr. psi, kokoši, miši, podgane in druge.

Pogostoma jo prenašajo trgovci z živino, prekupei in drugi ljudje, ki imajo opravila pri živini.

Jasno je, kaj nam je storiti v takih primerih. Vsako, tudi najmanjšo sumnjo o goveji kugi je treba naznaniti pristojnemu oblastvu (županstvu i. dr.) in strogo se je pokoravati njega odredbam.

Posestnik živali je dolžan občinskemu načelniku nemudoma naznaniti, da je izbruhnila živalska kužna bolezen, ki jo je treba naznaniti, oziroma da so se prikazali pojavi, kateri zbujaajo po pouku, ki ga je izdalo poljedelsko ministrstvo, **sum take kužne bolezni.**

Enake dolžnosti so naložene tistemu, ki je, **nadomeščajoč posestnika**, na čelu gospodarstva in tistemu, ki ima kot **pastir ali ovčar** živali v varstvu ali ki mu je izročeno **nadziranje živali.**

Dolžnost, bolezen **nemudoma** naznaniti in živali imeti ločene od krajev, kjer je nevarnost okužitve za druge živali, nastane tudi tedaj, kadar oboli med živino kakega dvorca ali črede **v 8 dneh druga žival** z enakimi prikazi notranje bolezni.

Dolžnost, bolezen nemudoma naznaniti, imajo tudi **živinozdravniki, ogledniki živine, mesa in konjači.**

Prav tako je **vsakdo**, ki prihaja po svojem samostojnem poklicu pogostoma v dotiko s tujo živino, dolžan nemudoma podati naznanilo, čim opazi, da je med vrstami živali, ki spadajo v področje njegovega poklica, izbruhnila živalska kužna bolezen, ki jo je treba naznaniti, ali čim opazi pojave, **ki zbujaajo sum take bolezni.**

Sicer je še **orožništvo** poklicano in **vsakdo**, ki je zvedel za take bolezni, ima pravico podati naznanilo.

Politični pregled.

Ustavotvorna skupščina je koncem prošlega tedna glasovala o ustavi in

ustava je bila sprejeta

v načelu z veliko večino glasov. Klerikalni glasovi so v tej večini naravnost izginili kot prva kapljica v morju. Zastoj je bilo vse njihovo vpitje in klerikalci so dosegli samo to, da so se

pokazali v družbi protidržavnih strank in po tem se jih bo v bodoče ocenjevalo. Oni sicer pravijo, da niso proti državi, ali to so besede, njihova dejanja so pa vedno taka, da z njimi državi škodujejo. Jugoslavija bo močna in bo v zunanjem svetu kaj veljala samo, ako bo vladana in upravljana etnotno in ravno to so hoteli klerikalci preprečiti s svojim ustavnim načrtom, po katerem bi Jugoslavija razpadla na več manjših držav, od česar bi imeli korist samo naši zunanji sovražniki. Pa klerikalci in njihovi zavezniki so s svojimi črnimi naklepi temeljito pogoreli in ker ne bomo več dolgo čakali na sprejetje ustave v posameznostih in na njeno proglašenje, pride kmalu tudi kancelarograf v veljavo in potem duhovniki ne bodo smeli več zlorabljati prižnice v politične namene.

Radi odstopa notranjega ministra Draškovića in radi smrti vojnega ministra Jovanovića nastopijo

spremembe v vladi,

in sicer postane vojni minister najbrže general Hadžić, ki je to mesto že zavzemal, za notranje zadeve se pa še ne ve, kdo jih prevzame. Najboljši za to mesto bi bil sedanji minister prosvete Pribičević, ampak temu preveč nasprotujejo radikaleci in najbrže postane minister notranjih zadev Kosta Timotejević, ki je tudi demokrat, kot dose-danji minister Drašković.

Vso pozornost pri nas vzbujajo te dni

volitve na anektiranem ozemlju,

ki so se vršile na binkoštno nedeljo. Naše ljudstvo je nastopilo naravnost sijajno in s tem pokazalo Italijanom, da se ne bo dalo zatreti od nikogar, tudi ne od Italijanov. Italijani so vršili velike sleparije in nasilja nad Jugoslovani, ampak navzlec temu je izvoljenih še pet jugoslovanskih poslancev, ki bodo zastopali z vso odločnostjo v italijanskem državnem zboru pravice onih Jugoslovancev, ki so prišli pod Italijo.

Avstrijski Nemci so silno zbegani, ker se bojijo, da

Jugoslavija zasede Koroško

radi agitacije, ki se vrši v Avstriji za združenje z Nemčijo. Kakor je znano, je bilo na Tirolskem že ljudsko glasovanje radi združitve z Nemčijo in še v teku meseca maja bi se imelo izvršiti glasovanje tudi v drugih avstrijskih deželah. Antanta je pa menda sporočila avstrijski vladi, da ona te agitacije ne bo trpela in da bo pooblastila Jugoslavijo, da **zasede Koroško**, ako agitacija ne preneha. In sedaj so avstrijski Nemci močno potrti, ker radi bi se združili z Nemčijo, vedoč dobro, da sami za sebe ne morejo izhajati, pri tem pa se jim lahko pripeti, da izgubijo slovensko Koroško. To bi sicer bilo pravično, ker Koroška spada po vsej pravici k Jugoslaviji, ampak avstrijski Nemci bi se pač radi združili z Nemčijo in odnesli sabo v Nemčijo tudi slovensko Koroško. Morda bo zdaj prenehalo gibanje za združitve z Nemčijo, morda pa tudi ne. Vsekakor, mi moramo biti previdni in gledati avstrijskem Nemcem na prste. Pri tem opozarjamo na naš članek «Naša vlada za Koroško».

V Gorenji Sleziiji je bilo ljudsko glasovanje pri katerem so zmagali Nemci. Poljaki izida glasovanja niso hoteli priznati in nastal je

resen spor radi Sleziije,

ki je Poljaki nikakor niso hoteli izročiti Nemčiji. Ta stvar je močno podobna koroškemu plebiscitu, kjer so tudi z raznimi goljufijami zmagali Nemci, četudi je večina ljudstva slovanske narodnosti. Voditelj šlezijskih Poljakov Korfanty je zato organiziral poljske vstaške čete in zasedel z njimi že večji del Sleziije, ampak antanta — posebno Anglija — se je postavila odločno na stališče, da bo ona odločevala o tem, kateri kraji Zgornje Sleziije pripadejo Nemčiji in kateri Poljski. Korfanty je moral odnehati in je tudi že izjavil, da se bo umaknil in prepustil odločitev antanti.

Pri tej priliki se je pokazalo očitno nasprotstvo med angleško in francosko politiko,

ker Francozi so se postavili na stran Poljakov, Angleži pa na stran Nemcev in radi tega nasprotja spor radi Zgoranje Slezije ne bo še tako kmalu končan. Iz tega se vidi vnovič, da ni dobro, ako se posamezne slovanske države naslanjajo na antantne države. Edino prava pot za slovanske države bi bila, da stopijo v medsebojno ozko zvezo, kakršna že obstoji med našo državo in Češkoslovaško. Poljska naj bi se tej zvezi pridružila in Slovanstvo bi v evropski politiki nekaj pomenilo. Upati je, da do tega tudi pride.

Ženski kotiček.

Boj mrčesom! Da obvaruješ stanovanje pred mrčesi, treba strogo nadzirati vsakdanje čedenje vseh prostorov v hiši. V prahu in nesnagi se namreč kmalu zarede razni mrčesi, ki so velika nadlega stanovanju. Vendar pa se pojavijo celo v zelo čednih stanovanjih molji, ščurki, stenice, miši in podgane. Lahko se namreč zgodi, da pridejo od drugod, ali da jih zaneso drugi ljudje v hišo. Zato treba v tem oziru vedno in vedno pozornosti.

Molji se radi vgnezdijo v kožuho-vino in v volnene obleke ter napravijo s tem mnogo škode. Kakor hitro postane na spomlad toplo, zlezajo te krilate živalice iz svojih skrivališč; najlažje jih zapaziš zvečer, ker hite vedno k luči. Molji ležejo jajčeca v blago; iz teh se izležejo škodljive gosenice, ki lahko zgrizejo vsó obleko. Te gosenice je treba skrbno zasledovati in preganjati, preden se izpremene spomladi v metuljčke. Molji se zlasti radi lotevajo obleke, v kateri so mastni madeži. Zato je treba iz obleke odpraviti takoj vse madeže.

Da preženeš molje, stepaj večkrat obleko, posipaj jo s Zacherlinom, ali pa natresi na žerjavico Zacherlina ter drži nad tem dimom obleko. Tudi s terpentinovim oljem lahko preženeš molje. Nakapaj ga na pivnik, ki ga deni med kožuho-vino ali obleko. Če so v kaki stvari molji, treba vse to večkrat ponoviti.

Da ohraniš kožuho-vino in obleko pred molji, si napravi tale dobri pripomoček: vzemi $\frac{1}{8}$ litra vinskega cveta in prav toliko terpentinovga spirita ter raztopi v tej zmesi 30 gramov kafe. Tekočino hrani v dobro zamašeni steklenici. Preden jo uporabljaš, potresi čvrsto steklenico, da se tekočina premeša; namoči žnjo večkrat zganjen pivnik ter ga položi med sukno ali kožuho-vino. Močni duh te tekočine zamori molje; obleka pa na zraku hitro zopet izgubi ta duh. Tudi tiskarske barve ne preneso molji. Umij zabo, prelepi dno in vse stranske deske s sveže tiskanimi časniki, natresi na dno kafe, pokrij obleko zopet s časniki, zabij zabo in ga spravi na hladen prostor.

Muhe, ki vse obležejo in vse pone-snažijo, preganjaj s Zacherlinom. Zapri okna in vrata sobe ter nabriz-gaj Zacherlina na vse strani. Čez pol ure se vrni v dotično sobo in našla boš neštevilno muh na tleh. Pometi jih v smetišnico in jih popari Okna pa zaštri z gosto mrežo, da ne

morejo zopet druge muhe v stano-vanje. Poleg tega preganjaš tudi lahko muhe z vejami ter zapreš po-tem okna ali jih loviš v steklenice, nalašč zato pripravljene. V novjšem času love muhe tudi na »Tang-lefot,« to je z nekim lepilom nama-zan papir; toda ta vrsta zatiranja muh je precej ostudna. — Vsekakor pa je treba muhe preganjati teme-ljito, ker sicer je vsako čedenje za-man in se v kuhinji kaj rado zgodi, da zaidejo celo v jedi.

Se ostudnejše kot navadne muhe, so mesarske muhe, ki ležejo v meso jajčeca, iz katerih se razvijajo črvi. Tako se lahko zgodi, da je košček mesa v enem ali dveh dneh ves živ črvov. Zato treba meso in druga ži-vila zlasti poleti pokrivati, zavijati ali jih devati pod poveznik iz gosto pletene žice ali tula. Tudi si lahko daš narediti pri mizarju ogrodje za gajbico, katero obij s tulom ali or-gantinom; to gajbico obesi na ka-velj, ki ga zabij v strop shrambe ali kleti in spravlja vanjo živila. Pazi pa, da bo vedno dobro zaprta.

Mravlje, ki zlasti rade pridejo k sladkorju, pokonččaj lahko na sle-deči način: namoči gobo v vodo, v kateri raztopi precej sladkorja; ožmi gobo nekoliko in jo deni tja, kamor navadno prihajajo mravlje. Čez malo časa se bo zbralo veliko število mravelj na gobi, ki jo tedaj vrzi v krop. To ponovi večkrat.

Najnadležnejša in najostudnejša golazen v stanovanju so **stenice**, ki jih prinesejo ljudje z obleko ali s pohištvom v čista stanovanja. Ste-nice se jako hitro množijo ter je treba posebne paznosti in vstrajnosti, da jih zatreš. Stenice so zlasti rade v posteljah, v žimnicah, za okvirji slik itd. V stanovanju, kjer so stenice, je treba vsako stvar posebej raz-dreti, natančno pregledati in nama-zati vse špranje s kako tekočino, ki umori stenice. Take tekočine so: krezolinova voda (na 1 liter vode vzemi 10 žlic krezolina), terpentino-vo olje, solni cvet, (Salzgeist) in ter-pentinov cvet, vsakega polevica, sok od svežih kumar i. dr. Ko si namaza-la z eno teh tekočin, natresi povrhu še Zacherlina. Vse to pa moraš več-krat ponoviti. Posebno pozornost obračaj na postelje, ki stoje blizu peči ali v kuhinji. Tla pomivaj z vročim ostrim lugom ali s klorovo vodo. Vse razpoke in luknice v ste-nah, ob vratih in ob oknih je treba globoko z nožem izpraskati ter namazati z apnom, kateremu primešaj solne kisline. Slike vzemi iz okvirjev, okvirje pa namaži s terpentinom. Če so zašle stenice v žimnice, zofe in mehke stole, je pač najumestnejše vse razdreti ter dobro očediti, sicer se boš stenice težko iznebila. Vsa sumljiva mesta je treba dalje časa vsak dan pregledovati in stenice pokonččavati. — S kropom tudi zamoriš stenice; kar moreš, torej po pari.

Bolhe se rede v prahu in nesnagi. Zato je treba najboljše in najzane-slivejše sredstvo proti bolham — čistost. Pometaj, pomivaj, briši, iz-tepaj, krtači in zrači temeljito, pa gotovo ne boš imela v stanovanju mnogo bolh.

Dobro sredstvo proti bolham je Zacherlin, ki ga nabrizgaj po tleh in v postelje. Tudi kamilice bajé za-more bolhe. Potrgaj jim cvetove katere natresi v postelj in po tleh.

Uši je najti le pri najmalomarnejših in najbolj zanikarnih gospo-dinjah. Vendar pa se tudi najсна-žnejšemu človeku lahko pripeti, da jih dobi od drugih ljudi, n. pr. na po-tovanju, v tuji postelji, v šoli, v cerkvi in drugje. Uši odpraviš, s skrbnim česanjem z gostim glavni-kom, z umivanjem glave ter z nekim mazilom, ki ga dobiš v lekarni. Če so zašle uši v obleko, popari dotične stvari z lugom.

Ščurki so kaj radi po kuhinjah in shrambah. Podnevi jih ni videti, zve-čer ko je že vse temno, pa prilezejo iz svojih skrivališč; izpod ognjišča, iz raznih luknjic in špranj ob stenah ter obležejo vse kuhinjsko orodje, vsa nepokrita živila, celo na stropu jih najdeš in pridejo tudi v sobe. Nekateri gospodinje trdijo, da ščur-kov ni mogoče pregnati, a to ni res. Pojdi vsak večer, ko je bilo povsod že nekaj časa temno, v kuhinjo in shrambo, pobijaj ščurke z metlo, na-tresaj vsa njih bivališča na debelo s Zacherlinom in pobijaj jih zopet zjutraj, ko prilezejo ščurki omam-ljeni od vseh strani. Pred vsem pa ne puščaj v kuhinji nič nesnažnega, zapri in poskrij vsa živila, pazi, da bodo tla vedno suha, pometena in počedena. Če ne bodo imeli ščurki ničesar jesti, bodo kmalu ostavili stanovanje. — Tudi fosforovo ma-zilo, ki je dobiš v lekarni, je dobro sredstvo proti ščurkom. Namaži to mazilo na liste sveže solate, posipaj jih še s sladkorjem in nastavi liste na različna mesta kjer so ščurki. **Ali:** Zmešaj prav dobro pet delov bo-raksa, tri dele sladkorja in dva dela pšenične moke. To raztrosi v maj-nih koscih po tleh. Ako se ščurki te zmesi najedo, tudi poginejo. — Če so ščurki pod ognjiščem, zažgi večkrat velike kose papirja in jih potlači goreče pod ognjišče. Ker so ščurki navadno v špranjah ob steni, zamaži vse špranje z malto, kateri primešaj raztopljenega galuna. — Jež je tudi dober zatiralec ščurkov.

Če so prišle **miši** ali **podgane** skozi kake luknje v stanovanje ali v klet, zamaži dotične luknje z zdrobljenimi črepijami od stekla, zapri v stano-vanje lačno mačko in nastavljaš tako dolgo dobre pasti, da zatreš vse miši in podgane. Vendar devlji v nastavljen past vsakokrat drugo vabo n. pr. slanine, masti, košček klobase, malo oreha itd. Miši so namreč jako premetene živalice, ki hitro opazijo zvijačo. — Miši in pod-gane tudi lahko pokonččuješ takole:

Izvaljaj iz drožja male kroglice, ki jih raztrosi v primerni množini po onih prostorih, kjer so miši in pod-gane. Objednem pa nastavi polno po-sodo vode, da morejo miši do nje. Po povžitem drožju začne namreč miši žejeti, da pijejo vodo brez konca in kraja. Drožje se v želodcu raz-topi in ga končno razžene. Miši torej poginejo. — Tudi v lekarni je do-biti razne mišje in podganje strupe. Toda poleg nevarnosti, da bi povži-la ta strup tudi kaka domača žival ali celo kak otrok, ima tako zastrup-ljenje še drugo slabo stran. Preden miši in podgane poginejo, se zarije-jo v svoje luknje; tu potem segnijejo in razširjajo ostuden smrad.

Kukce, ki vrtajo po lesu hišne oprave, zamoriš s terpentinom, ki ga nalij v zvrtnane luknjice še z vročim tekočim lepom.

Listne uši zamoriš z dimom od tobaka. Tudi polonice preženo te uši; prinesi jih iz polja domov in jih deni na cvetlice. — **Ali:** Posuši dobro končke smodk ter jih zdrobi v prah in potresi žnim zjutraj rast-line, dokler so še rosne. Ali pa pre-vri tobak v vodi in poškropi s to ohlajeno vodo sadna drevesa, cve-tlice in druge rastline. Na ta način odpraviš vse listne uši, **bolhače** in druge, rastlinam škodljive mrčese. — Bolhače preženeš tudi s pepelom od drv; potresi spomladi zjutraj in zve-čer rastline s pepelom in bolhači bo-do izginili.

Varčna gospodinja
rabi edinele

GAZELA MILO

ki je najboljše
in najcenejše!

Čitajte knjige

- Fajgelj D., Tik za fronto.* Cena 36 K, po pošti 2 K več.
D. Kaš, Dalmatinske povesti. Cena 12 K, po pošti 1-20 K več.
Jos. Stare, Lisjakova hči. Cena 16 K, po pošti 1-20 K več.
Goncourt, Dekle Eliza. Roman. Cena 10 K, po pošti 2 K več.
Cervantes, Tri novele. Cena 10 K, po pošti 2 K več.
Čehov, Sosedje in druge novele. Cena 18 K, po pošti 1-80 K več.
Simon Jenko, Pesmi. Cena 10 K, po pošti 1-80 K več.
Jos. Jurčiča zbrani spisi. I. zv. 22 K, II. zv. 22 K, po pošti vsak zvezek 3 K več.
Dr. Derš, Dojenček, njega legovanje in pre-hrana. Cena 6 K, po pošti 1-60 K več.
Dr. Demšar, Spelne bolezni. Cena 10 K, po pošti 1-60 K več.
Dr. Ig. Rutar, Zbirka vojaških zakonov. Cena 36 K, po pošti 1-80 K več.
Knjige se naročajo pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Sodna ulica 6.

Naznanilo!

Koncesij. potovalna pisarna **Ivan Kraker v Ljubljani**

se je preselila

iz Gosposvetske ceste št. 13 (kolizej) v Ko-lođvorsko ulico št. 41, blizu glavnega kolodvora.

Najkrajše linije čez Havre, Cherbourg in Antwerpen v Ameriko.

Delniška glavnica:
K 30,000.000

Jadranska banka :: Podružnica Ljubljana

Rezerve: okrog
K 10,000.000

Beograd, Celje, Dubrovnik, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metkovič, Opatija, Sarajevo, Split, Sibenik, Zadar, Zagreb, Trst, Wien.

Sprejema: Vloge na knjižice. — Vloge na tekoči in žiro-račun proti najugodnejšemu obrestovanju. — Rentni davek plača banka iz svojega

Kupuje in prodaja: Devize, valute, vrednostne papirje itd.

Eskontira: Menice, devize, vrednostne papirje itd. **Izdaja:** Čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.

Daje predujme: na vrednostne papirje in na blago, ležeče v javnih skladiščih. Daje trgovske kredite pod najugodnejšimi pogoji.

Prevzema: Borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Brzjavni naslov: Jadranska.

Telefon št. 257.